

Uredništvo
 ZA
 DOKUMENTARNI
 IZVJEŠTAJ
 LjUBLJANA

ISTRA

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

Giovanni Maracchi O SPORAZUMU

Ljubljanski »Slovenec« od 31. m. prinaša pod naslovom »Glasovi s Primorja o sporazumu med Italijo in Jugoslavijo«, tale članek:

Trst, 30 marca. Italijanski krogi, bodo domaćini bodisi iz starega kraljevstva, soglasno toplo pozdravljalo prijateljski sporazum med Italijo in Jugoslavijo ne samo z zunanjopolitičnega in gospodarskega stališča ampak tudi iz notranjopolitičnega stališča, ker je s sporazumom zvezano tudi lojalno ravnanje z narodno manjšino, ker je to neophodna podlaga, ki more ustvariti in ohraniti ono atmosfero prisrčnosti, ki je edina trajna garancija za meddržavne politične sporazume. Tega mnenja so ti krogji tem boli, ker je takšna atmosfera miru in pravičnosti, raztezače se tudi na narodno manjšino, obenem najboljši pogoj za gospodarski procvit Julijske Benečije in njenih imperijev, v katerih se italijansko in slovansko prebivalstvo intimno med seboj pomešuje. S te strani bodo napori jugoslovanske in italijanske vlade gotovo našli ne samo prijaznega odmeva, ampak tudi faktor sodelovanja z namerami obeh vlad, ki ne bi hotele medsebojnega sporazuma graditi samo na razlogih gole oporuntite, ampak tudi na nekih kulturnih odnosih.

Kakšno pa je stališče skrajno nacionalističnih italijanskih krovov v Julijski Benečiji, pa razdevala članek znanega poslance in vodje nacionalizma v Istri, komendantorja Ivana Maracchija, iz hravtske rovine Mrakov v mestu Pazinu, ki je pod svojim imenom v puliskem »Corriere Istriano« objavil članek o problemu prijateljstva med Jugoslavijo in Italijo. Dočim namreč skoro ves članek posveča temu sporazumu z zunanjopolitičnega evropskega stališča, se dotika problema narodne manjšine samo v enem odstavku, ki je očividno bil napisan namenoma, da to vprašanje kolikor mogoče omeji po miselnosti in željah skrajno nacionalističnih krovov Julijske Benečije. V tem odstavku pravi: »V tej uči široke in vedno bolj intimne solidarne bodočnosti italijanske politike na eni in jugoslovanske na drugi strani, se tudi vprašanja obmejnih krajev postavljajo pod radikalno novim profilom. Odkrito mislimo, da je danes italijanska i fašistična struktura, v kateri se izraža in se razčlenja celokupno socialno življenje Julijske province, zadostno solidna in učinkujoca, tako da ni nobenega resnega razloga za kakšno bojanzen zaradi novih navodil, ki jih je dala Ducejeva vlada z namenom, da v realno občutljivih oblikah uresniči tiste »nove podlage« medsebojnega zaupanja, ki tvorijo resnično substanco jugoslovansko-italianskega pakta. Svet se ne bo podrl zavojno tega, če se bo kakšen emigrant, ki se mu že leta in leta toži po gričih in pomoru naše solčne Istre, vrnil med svoje. On jih bo našel kot mlade fašiste in jih bo videl vprvič v ballistični uniformi; videl bo lepe nove italijanske kmetske šole, ki jih je zgradil fašizem; spoznal bo italijansko prosvetno fašistično organizacijo Dopolavoro; občudoval bo sindikate, ki ščitijo pravico dela brez potrebe štrajkov; našel bo kanale in meliorirana zemljišča ter diven vodovod tam, kjer so prej bila močvirja, puščave in malarija; videl bo cele na novo nastale vasi; videl bo končno mater Italijo, ki je prinesla svoje blagodati primorskemu ljestvu, videl bo, kako se z navdušeno vero in strastjo tukaj ustvarja nova narodna kultura: kultura fašističnega naroda. Mi se torej nišesar ne bojimo, čeprav ne bo manjkalo kakšnih zašasnih ne-sporazumljenih, kakor je to v vseh paktih. Zaradi tega ne bo izgubila svoje vrednosti nova skupna orientacija obeh plemen, ki drugo poleg drugega živita ob Jadranskem morju. Ko se bo ves jugoslovanski narod, osvobolen visoke ograje, opojil ob niemu najbližji in najvišji kulturi, kulturi Rima, bodo oni, ki bodo mogoče vprav v sredi te-

SPORAZUM IZMEDU JUGOSLAVIJE I ITALIJE POLITIČKI I EKONOMSKI SPORAZUM S TRAJANJEM OD 5 GOD.

Izjava ministra grofa Galeazza Ciana o našem narodu u Julijskoj Krajini

MUSSOLINIJEV TELEGRAM O PUŠTANJU NA SLOBODU KONFINIRANIH HRVATA I SLOVENACA

U Beogradu je 25 marta o. g. potpisani politički i ekonomski sporazum izmedu Jugoslavije i Italije. Za Jugoslaviju je sporazum potpisao dr. Milan

Stojadinović, a za Italiju conte Galeazzo Ciano, talijanski ministar vanjskih poslova. Tekst političkog sporazuma glasi ovako:

Tekst političkog sporazuma

»U ime Njegovog Veličanstva Kralja Jugoslavije, Kraljevski namjesnici i Njegovo Veličanstvo Kralj Italije i car Etiopije,

smatrajući da je u interesu obih zemalja, kao i općeg mira, da učvrste među sobom veze iskrenog i trajnog prijateljstva, i u želji da dadu ovom prijateljstvu jedan novi temelj i otpočnu novu eru u političkim i privrednim odnosima izmedu dviju država,

uvjereni da su održanje i konsolidacija trajnog mira izmedu njihovih zemalja takodjer važni uslovi za mir Europe,

odlučili su da zaključe jedan sporazum i odredili su u tu svrhu kao svoje odnosne opunomočenike, i to

u ime Njegovog Veličanstva Kralja Jugoslavije, Kraljevski namjesnici: Ekscelenčiju dra Milana Stojadinovića, predsjednika ministarskog savjeta i ministra vanjskih poslova Jugoslavije,

Njegovo Veličanstvo Kralj Italije i car Etiopije:

Njegovu Ekscelenčiju grofa Galeazza Ciana di Cortelazzo, ministra vanjskih poslova,

koji su se, pošto su izmijenili svoje punomoći, nadjene u dobroj i propisnoj formi, saglasili u slijedećim odredbama:

CLAN I

Visoke strane ugovornice obvezuju se da će poštovati svoje zajedničke granične, kao i pomorske granične dviju država na Jadranu i u slučaju da jedna od njih bude predmet neizazvanog napadaia od strane jedne ili više sila, druga strana se obvezuje, da se uzdrži od sva-ke akcije, koja bi mogla biti od koristi napadaču.

CLAN II

U slučaju medjunarodnih komplikacija, i ako se Visoke strane ugovornice sporazumiju, da su njihovi zajednički interesi ugroženi, ili da bi mogli biti ugroženi, one se obvezuju, da se dogovore o mjerama, koje će poduzeti da bi ih očuvele.

CLAN III

Visoke strane ugovornice ponovno potvrđuju svoju volju da u svojim medusobnim odnosima ne pribiegavaju ratu kao instrumentu svoje nacionalne po-

Tekst ekonomskog sporazuma

Uz politički, potpisani je i trgovacki sporazum, koji glasi:

Dopunski sporazum uz ugovor o trgovini i plovidi od 14. jula 1924 i uz dopunski sporazume od 25. aprila 1932, od januara 1934 i od 26. septembra 1936 o proširenju postojeće trgovacke razmjene i razvoju privrednih odnosa izmedu Jugoslavije i Italije.

U ime Nj. Vel. Kralja Jugoslavije, Kraljevski Namjesnici i Nj. Vel. Kralj Italije i Car Etiopije u cilju da dadu novi potstrek svojim postojećim trgovackim odnosima bolje prilagođenim srdačnim odnosima izmedu dvije ze-

mle, da učvrste i prošire sadašnju trgovacku razmjenu na bazi ravnoteže, da osiguraju pravilan i saobrazen postupak u unapred naznačene svrhe, da kontrolišu primjenu odredaba predviđenih u tu svrhu, da ispitaju uslove za širu privrednu saradnju, odlučili su da zaključe sporazum i odredili su u tu svrhu kao svoje odnosne opunomočenike i to:

u ime Nj. Vel. Kralja Jugoslavije, Kraljevski namjesnici Njegovu Ekscelenčiju g. dra Milana Stojadinovića, predsjednika ministarskog savjeta i ministra vanjskih poslova, Nj. Vel. Kralj Italije i Car Etiopije, Njegovu Ekscelen-

luči še ostali slepi, le še bolj pomilovanja vredni: tak človek, ki je bil do danes izgnanec, bo postal že hujši izgnanec, ker bo postal tuj svojim lastnim sonarodnjakom, bodisi na tej bodisi na oni strani meje. Istrski Italijani pa, ki se ne kesajo, da so bili predhodniki nacionalne intrasigentnosti, gledajo danes delj preko starih kolov »nacionalne obrambe«, ko so izpolnili svojo dolžnost in za vedno zasigurali s cemontom svoje neomajne vere italijanstvo svo-

je zemlje. Oni gledajo sedaj vso Italijo, osvobojeno izolacije prejšnjega časa in težkega pričakanja tako, kakršna je bila v njihovih sanjah, ki so danes postale bleščeca sijajna realnost«, itd., itd.

Iz teh izvajani se ne da sklepati glede nameravanih novih odnošajev do jugoslovanske narodne manjšine v Italiji ničesar konkretnega razveta tega, da Italija ne izključuje povratka tistih emigrantov, ki bi to želeli.

25 marta 1937 god. potpisani je sporazum izmedu Jugoslavije i Italije u Beogradu

ciju conta Galeazza Ciana di Cordelazza, svoga ministra vanjskih poslova, koji su, pošto su izmijenili svoja punomočja priznata kao dobra i propisna sporazumjeli se u ovim odredbama:

CLAN 1.

Italija priznaje Jugoslaviji dopunske kontingenete van kontingenata predviđenih i utvrđenih u sporazumima, koji su prethodili ovom sađanju. Ovi kontingeneti bit će naknadno ustanovljeni. U cilju da se olakša iskoriscavanje kontingenata u pogledu na uvozne dozvole nadležne vlasti obih zemalja saradivat će u formi i na način, koji će utvrditi stalni jugoslovensko-talijanski privredni odbor, predviđen u članu 4 ovog sporazuma.

CLAN 2.

Jugoslavija priznaje Italiji isplatu putem kliringa izvjesnih specijalnih proizvoda, čija će se količina ili vrijednost naknadno utvrditi i za koje se sada zahtijeva isplata u devizama.

CLAN 3.

Visoke strane ugovornice obvezuju se, da će jedna drugoj priznati jednakost postupanja, osim one koja proizlazi iz normalne primjene klauzule najvećeg povlaštenja, koja je osnovica svih njihovih privrednih odnosa, tako da se ne desi nikakova razlika na štetu jedne ili druge od dviju zemalja u odnosu na ma koju treću zemlju, ili ma koji proizvod.

Ustanovljenje ove jednakosti, postupak njen obim, njen odnos prema carinskim režimima, proizvodi na koje će se ona odnositi, i zemlje na koje će se primjenjivati, povjerit će se stalnom Jugoslovensko-talijanskom privrednom odboru.

CLAN 4.

Visoke strane ugovornice saglasne su da najkasnije za mjesec dana po stupanju na snagu ovog sporazuma obrazuju stalni jugoslovensko-talijanski privredni odbor predviđen u protokolu dopunskog sporazuma od 20 aprila 1932.

Osim zadatka naznačenih u napred spomenutom protokolu odbor će imati da se bavi kontroliranjem primjene raznih ugovornih odredaba a isto i neprekidnim istraživanjem poboljšanja trgovacke razmjene i proširenja privredne saradnje izmedu obih zemalja.

Ovaj odbor imat će da se sastane barem godišnje naizmjenično u jednoj i drugoj zemlji. Prvi sastanak bit će u roku od tri mjeseca postavljenju na snagu ovog sporazuma.

Broj članova odbora utvrdit će se po zajedničkom sporazumu izmedu obih vlasti. Ipak neće biti nužno da svi članovi moraju sudjelovati u zaključima odbora, pošto njihovo prisustvo može zavisiti o prirodi materije, o kojoj se ima raspravljati.

CLAN 5.

Ovaj dopunski sporazum stvara preliminarnu osnovu.

Za širu privrednu suradnju koja može dobiti oblik nekog užeg regionalnog sporazuma. Stalni odbor imat će zadatak da proučava njene osnovne linije i predlaže njen obim.

CLAN 6.

Trajanje ovog sporazuma postaje vezano za trajanje političkog sporazuma potpisanih na današnji dan.

CLAN 7.

Ovaj će sporazum biti ratifikovan i stutić će na snagu na dan izmijene ratifikacijskih instrumenata. Ova će se izmijena izvršiti u Beogradu u najkraćem mogućem vremenu.

U potvrdi čega su imenovani punomočnici potpisali ovaj sporazum.

Radjeno u Beogradu 25 marta 1937 dva primjera, od kojih je po jedan predan svakoj od obih visokih strana ugovornica.

JURINA I FRANINA

(na štacionu u Čabrunići)

Jurina: Po unu Maru, si čuja za novu storiju?

Franina? A ku?

Jurina: A za unega brata ča je drugen skopa oko.

Franina: Manigivan, ma nis siguran. Povida.

Jurina: Ni bogzna ča, malo je na sušac, ma je dosta i serijsko. Doša je čovik n županu da se potuži, da su ga uslupili na jeno oko. Župan je pogleda ranu, se je stresa od une krvave crne škulje i pita je: A ki ti je skopa oko? — Brat, je reka čovik. — Zato je tako dimboko, je reka mudro župan.

Franina: Pak?

Jurina: Pak niš, kad si Brtoldo, ki niš ne razumlji. A si čuja za une mišnice, ča je uni Vodnjanc bija učinjiva?

Franina: Jezero vrazi, pet sto pari došlo po te, a ča ima slipi prez oka posla z mišnicami. I ki je kad čuja da bumbari svire na mih.

Jurina: Kad ne znaš, muč. To ti je prava istina. Jena Brbanka se je uženila u Galizjanu i su je svati z mihom kumpanjali u Galizjanu kroz Vodnjanc. Su se frmali poli Fina, tote su plesali i kantali i skupilo se dosta svita. Doša je jedan Vodnjanc, ki se je zaljublja u mišnice. Mišnice su bile črle od smrike. Vodnjanc je uzeja miru, poša je h maranunu i uredina je par mišnic.

Franina: Si ga vidija malo. A ča je bilo dalje?

Jurina: Urdina je mišnice, ali ni zna od kega driva su bile one brbanske.

Franina: Da ni uredina mišnice od smokve, kako Kastavci kalun.

Jurina: Ne, nego je pita, ko drivo dođe črleno kad se usuši. Marangun ni zna, nego mu se ponudila da će mu učiniti mišnice od nikoga toporišta od duba. I tako je Vodnjanc učinila svirale od duba, uredina je piske iz San Vincente i prova je sviriti, ma puši ne puši, svirale nisu stile sviriti.

Franina: Se zna, ter to svaki more znati. Svirale se delaju od busule, od slijive, od smrike, a ne od duba. A zašto ti to meni povidaš?

Jurina: Polašo, ko si i testardo, na kraju ćeš jopet sve razumiti. A ča je os, to znaš?

Franina: Bin reka. Pokle pokojnega Martina Belinoga, ni u naših krajih čovika ki će učiniti bolju os od Tone Jovića. On ti more učiniti i os, i glavlinu od kola i zakolić i cilo kolo, sve ča ćeš od driva.

Jurina: Jušto, to je uni ča mu je matri bila iz Bokordići. Piše se drugače, a zašto se zove Jović, Bog će ti znati. A ti tvoj Jović sigurno zna od kega driva se delaju osi.

Franina: Bin reka. Vajk je najglavnije znati kakovo je drivo. I za svako delo triba znati, od kega driva ćeš ga učiniti, i ko drivo ima biti suho ali zeleno. Ko ćeš uviti kambu ali trtu, mora drivo biti zeleno, za glavlinu od kola mora biti suho.

Jurina: A reci ti meni sad, kakovo drivo mora biti za os Rim-Berlin, i ko mora to drivo biti suho ali zeleno?

Franina: Šti, čade, na se, kamo si to zaora! Ja ti se u te stvari niš ne razumin. A moj unuk govori, da je niki međid, ki grize jušto takove osi, ko su suhe, ko su zelene.

Jurina: Dobro. A povi ti meni, su vreteli sada Italija i Germanija?

Franina: Su.

Jurina: A Austrija i Talija?

Franina: Su. Nikad bolji.

Jurina: A koliko je Nimci na svitu?

Franina: Govore da hi je sto milijuni, u Austriji i u Germaniji hi je više od 70 milijuni. Ništo hi je i u Taliji.

Jurina: A sad vidiš kako škulja na oku, mišnice i os imaju svoj uzrok. Sto milijuni Nimci ne moru niš učiniti za svoje brate ... ni za njihov jezik ni za njihove škole. I to ti je sve.

Franina: Sve. I ja počimljen po malo razumiti, ma ču doma morati sve to još promisliti i kušeljati z Lucon, pak ču ti drugi put udgovoriti, ko se bude kadi moglo. A sad moran poj. Čuje se ferata. Bog, libi brat!

Jurina: Bog!

IZJAVA GROFA CIANA

O UČENJU I UPOTREBI HRVATSKOG I SLOVENSKOG JEZIKA
U JULIJSKOJ KRAJINI

Dne 25. marta zakazan je bio prijem pretstavnika strane i domaće štampe od strane predsednika jugoslovenske vlade i ministra vanjskih poslova dra. Milana Stojadinovića i talijanskog ministra vanjskih poslova grofa Ciana. Već prije 6 sati mnogo novinara okupilo se u velikom salonu ministarstva vanjskih poslova u prizemlju. Pored pretstavnika cijelokupne jugoslovenske štampe i velikog broja talijanskih novinara, koji su došli u Beograd novodom potpisivanja važnog sporazuma između Italije i Jugoslavije, prisustvovao je i veliki broj stranih novinara, Engleza, Francuza, Nijemaca, Čehoslovaka, Madžara, Bugara itd. U 7 sati novinari su pozvani u zeleni salon, gdje su ih primili gg. dr. Stojadinović i grof Ciano. Tu su bili prisutni i jug. poslanik pri Kviranu g. Jovan Dučić, talijanski poslanik u Beogradu g. Indelli, pomoćnik ministra vanjskih poslova g. Pilja, načelnik općeg odjeljenja ministarstva vanjskih poslova dr. Ivo Andrić. Šef otsjeka za Italiju savjetnik ministarstva vanjskih poslova dr. Sibe Miličić, Šef Centralnog presbiroa dr. Kosta Luković, i članovi pravnje grofa Ciana.

IZJAVA GROFA G. CIANA

Ministar grof Ciano energičnim glasom pročitao je na francuskom jeziku ovu izjavu:

»Sporazumi koje smo g. predsjednik Stoladžović i ja potpisali, a koji će večeras biti objavljeni treba da budu čitani i tumačeni u istom duhu, u kojem smo ih sastavili i zaključili. Ja ču vam reći sasvim otvoreno, kakav je to duh, koli su nas razlozi rukovodili, da ih zaključimo i kakve rezultate fašistička vlada od njih očekuje.

Ovi sporazumi znače mir i sigurnost između Italije i Jugoslavije, oni znače da Jugoslavija i Italija žele da preduzmu i sprovedu jednu politiku dobrog susjedstva, kojom će se ne samo otkloniti izmedju ovih dviju zemalja svi uzroci sukoba, već kolom će obje države stvoriti tasnu i odlučnu namjeru, da mediobusno pod svim okolnostima održavaju mir.

Vi ćete pročitati večeras u tekstu ugovora pravne formule, pomoću kojih je ta namjera izražena. Jugoslavija i Italija su odlučile, da otvore novu eru u svojim političkim odnosima, i da stvore međusobno taj program otvorenog prijateljstva i povjerniškog saradnje između dviju država, koji je bio ocertan u Rimu prilikom sastanka između Nikole Pašića i Benita Mussolinija, i koji odgovara zaledničkim interesima dviju zemalja, potrebama njihovog geografskog položaja i životnim vezama, koje postote između jugoslavenske i talijanske privrede.

Sve to očekujemo da ostvarimo našim sporazumima. Oni prestatvaju prema tome osnovu, na kojoj će naše dvije zemlje izgraditi u budućnosti njihove odnose dobrog susjedstva, i oni će prestatvati okvir, u kojem će obile države razvijati svoje odnose na obostrane koristi, koje mi želimo da budu sve prisniji i prisniji.

Uvjeren sam, da u ovom pogledu izražavam i mišljenje jugoslavenske vlade.

ONO ŠTO HOĆEMO DA UKLONIMO.
TO JE PRIJE SVEGA SVAKI IZVOR NEPOVJERENJA. ONO ŠTO ŽELIMO DA STVORIMO JESTE TRAJNO PRIJATELJSTVO IZMEDU NAŠIH DVJU ZEMALJA. JA SAM UVJEREN. DA CE TO IMATI NAJPOVOLJNIJE REPERKUSIJE NA POGRANIČNO STANOVNIŠTVO OBIH ZEMALJA, KOJE CE STANOVNIŠTVO OD SPORAZUMA ZAKLJUČENOZ IZMEDU ITALIJE I JUGOSLAVIJE OSJETITI NAJBLAGOTVORNije DJELOVANJE.

SA SVOJE STRANE JA SAM OBAVIJESTIO G. PREDSJEDNIKA STOJADŽOVIĆA O POTREBNIM UPUSTVIMA, KOJA SU DATA NADLEŽNIM TALIJANSKIM VLASTIMA, ŠTO SE TICE UČENJA I UPOTREBE SRPSKOHrvatskog I Slovenskog jezika i u pogledu bogosluženja na istom ovom jeziku.

U pregovorima i u zaključenim našim sporazumima mi nismo imali u vidu samo koristi naših zemalja. Naprotiv mi smo također željeli doprinjeti i stvarni neposredni udio sigurnosti Evrope, a na prvom mestu bazena Jadranskog Mora i naših susjednih zemalja, a koje su za nas vezane našužim vezama.

Fašistička vlada je duboko uvjerenata da bi se osigurao Evropi onaj dugi period mira, reda i rekonstrukcije, koli to je apsolutno potreban, prije svega je neophodno da se zemlje, koje imaju zaledničke granice, sporazume medju sobom, ustanove uzajamne odnose povjerenja i sigurnosti, i nastoji ukloniti svaki uzrok konflikata ostvarenjem stvarnih uslova povjerenja i suradnje.

U zajednici naroda, kao i u svim hrvatskim ustanovama, prva dužnost ukazuje se prema susjedima i prva je potreba, da se živi u miru sa svojim bližnjima.

Fašistička je vlada uvjerenata, da će razvoj dobrih i srađenih odnosa između Jugoslavije i Italije biti od koristi za cijelu Evropu, i da će Jugoslavija i Italija doopriličiti tom cilju time, što će na jedan praktičan i konkretan način doopriličiti rješenje problema evropskog mira i sigurnosti.

Sretan sam, što su se u toj namjeri susrele volje naših dviju vlada, i što mi je bilo dano, da u tom cilju stvarno i efikasno saradljujem sa vašim odličnim premijerom g. drom. Milanom Stojadinovićem, s kojim sam tako mogao utvrditi veze ličnog prijateljstva. Jugoslavija i Italija su već danas na putu politike dobrog susjedstva i saradnje. Na taj put mi polazimo sa uvjerenjem i povjerenjem: činjenica, koja će — o tom sam uvjeren — biti sa zadovoljstvom primljena od svih, koji Iskreno i stvarno žele mir u Evropi.

Sa naše strane mi želimo da naše odluke i naši sporazumi utiču i na druge narode, kao primjer dobre volje, realizma i onog duha uzajamnog razumijevanja i solidarnosti, kojih je dozvolio Jugoslaviji i Italiji, da se sporazume i utvrde između sebe veze, za koje želimo da budu trajne i solidne.

Na to je grof Ciano pokretom ruke iz unutarnjeg džepa svoga žaketa izradio jedan plavi papir i rekao:

»IMAM PRIJATNO ZADOVOLJSTVO DA VAM SAOPĆIM, DA SAM DOBIO JEDAN PRIVATNI TELEGRAM OD DUCEA, U KOME ME DUCE IZVJEŠTAVA, DA JE U ČAST DANAŠNJE POTPISTA SPORAZUMA SA JUGOSLAVIJOM PUŠTEN IZ KONFINACIJE, I OSTAKAT POLITIČKIH KONFINIRACA SLOVENSKOG PORIJETLA. KAO STO JE POZNATO TIH KONFINIRACA BILO JE STOTINU. PRVI DIO BIO JE PUŠTEN POVODOM SRETNOG DOGOĐAJA U TALIJANSKOJ KRALJEVSKOJ PORODICI, SADA JE PUŠTEN OSTAKAT OD 28 KONFINIRACA.«

IZJAVA DRA. M. STOJADŽOVIĆA

Potom je predsjednik vlade i ministar vanjskih poslova dr. Milan Stojadinović pročitao novinarima na francuskom jeziku ovu izjavu:

»Čuli ste što je kazao ministar grof Ciano. Ja se potpuno pridružujem tim izjavama. Mi smo utvrdili u našim ugovorima u toku današnjeg dana linije i teksta jednog političkog i jednog privrednog sporazuma. Ova dva sporazuma se međusobno dopunjaju. Politički sporazum pozvan je da otočne jednu novu bolju stranu naše historije. Tim sporazumom postavljaju se naši odnosi na jednu novu bazu i stvara se osnova za iskreno prijateljstvo dvaju susjednih naroda.

To što našim sporazumima daje naravno etičku vrijednost je činjenica, da nije uperen ni protiv koga. On je oružje mira između susjeda i miroljubive saradnje između dva prijateljska naroda.

On otvara nove horizonte ne dirajući pri tome u naša stara tradicionalna

prijateljstva, kao ni u naše postojeće međunarodne obaveze. Isto tako on ne nanosi uštrbu našim obvezama iz pakta Društva naroda. Osim toga u njemu su ponovljene obveze iz pakta Briand-Kellog, o nepristupavanju ratu i sili. Na sporazum počiva na poštovanju naše uzajamne granice, suhozemске i pomorske.

Ja sam kao i g. ministar Ciano uvjeren, da će ovaj sporazum imati povoljno djelovanje i na naša pitanja, koja posebno interesuju stanovništvo sa obil strana naše suhozemске i pomorske zaledničke granice. Ovim sporazumom stvara se atmosfera, u kojoj će i sva eventualna tehnička i sitnija pitanja moći naći jedno povoljno rješenje. A to nije svakako njezina našanja vrijednost.

On ima da ukloni ono uzajamno nepovjerenje, koje se, nažalost, povremeno pojavljuje, kako u Jugoslaviji, tako i u Italiji i koje se manifestira na razne načine. Imajući u vidu osnog i značajnog međusobnih trgovackih veza u prošlosti, kao i mogućnost razvoja u budućnosti, ekonomskom momentu je u našem današnjem sporazumu morala biti posvećena naročita pažnja.

Prema tome i jedan posebni sporazum regulira privredne odnose, i to na lednoj osnovi, koja predviđa:

I. Produbljivanje i proširivanje već postojećih trgovackih veza između Italije i Jugoslavije, u pravilu u pravom redu, novečanju, izvozu kontingenata, izdavanjem uslova konkurenčije, novim međusobnim novlasticama itd.

II. Ustanovljenjem posebnog organa za sprovođenje cijelog ovog programa za iznalaženje naprednjih sredstava u tu svrhu, za kontrolu izvršenja ugovorenih odredaba itd. u vidu je ledan stalni privredni odbor. Time bi bio osiguran kontinuitet i pjesanska izgradnja cijelog ovog nosa.

Na taj način je međusobnim privrednim odnosima postavljen ledan opredjelišni cilj i određene granice u zavisnosti od potpunog iskorijenjenja svih privrednih mogućnosti i daljnjem nizovom izgradnji, osiguran kontinuitet i instrumentat rada.

Okrenuvši se prema grofu Cianu g. dr. Stojadinović rekao je:

»Neću da propustim a da ovom privrednik ne ukažem, koliko mi je bilo zadovoljstvo, što sam imao prilike ne samo pozdraviti kao dragoga zesta, već i ovako saradivljati sa ministrom grofom Cianom, najduljim predstavnikom Mussolinije Italije.

Sporazum, koji smo potpisali, služit će ujviek, uvjeren sam, na korist Italije i Jugoslavije. Ne samo njima, već i svima onima, koji žele mir u ovom dijelu svijeta.«

Zdravice dra Milana Stojadinovića i grofa Galeazza Ciana

Istoga dana je dr. Milan Stojadinović priredio u čast grofa Galeazza Ciana galu večeru. Pri koncu gala večere održala su oba ministra značajne zdravice.

Dr. Milan Stojadinović je rekao slijedeće na srpskohrvatskom jeziku:

Zdravica dra Milana Stojadinovića

»Osobita mi je čest i zadovoljstvo, da vas mogu pozdraviti u prijestolnici Jugoslavije i da vam u ime Kraljevske vlade poželjam našrdačniju dobrodošlicu.

Uvjeren sam, da će moj osjećaj zadovoljstva shvatiti svu prijateljstvu mira u svijetu, jer djelo, radi koga smo se ovdje sastali, djelo je prvenstveno mira i miroljubive saradnje. Sporazum što smo

Zdravica grofa Galeazza Ciana

Ekscelencijo!

Duboko Vam blagodarim na iskrenim izrazima prijateljstva, koje ste mi izvolili uputiti i koji nalaze na najiskreniji odjek u mome srcu.

Najlepim željama, koje ste mi izvolili ukazati u ime Kraljevske jugoslovenske vlade, izjavljujem Vam našrađeniju zahvalnost kao i za prijem, koji ste mi izvolili prirediti u Beogradu, gdje sam došao da Vam donešem pozdrave Ducea i moje vjade, da li utvrdim veze povjerenja, prijateljstva i saradnje između naša dva naroda, a koje želim da ostanu čvrste i trajne.

Sretan sam što je Vaše ime i moje sjetnjeno na ovom djelu mira, od koga dva naša naroda očekuju najsrđenije i najplodnije rezultate. Nanji će sigurno sa zadovoljstvom gledati u Evropi svih oni, koji su svjesni, da je prva potreba i prva dužnost nacija da žive u dobrom prijateljstvu sa svim susedima. Kao što ste točno rekli,

NAS JE SPORAZUM OSNOVAN NA KONSTATACIJI, DA IZMEDJU JUGOSLAVIJE I ITALIJE NISU POSTOJALI RAZLOZI SUKOBA I NESPORAZUMA, NEGO NAPROTIV DA POSTOJE PRIMORDNI USLOVI ZA ISKRENU KOLABORACIJU KAO ŠTO JE OVA, KOJOJ SMO DANAS SPORAZUMOM POSTAVILI SOLIDNE OSNOVE.

Ni Jugoslavija, ni Italija nemaju nikakvih namjera da im njihovi sporazumi budu upereni protiv ma koje druge države. Mi smo htjeli, da mimo naših direktnih interesa stvorimo i što povoljnije uslove za opću politiku sporazuma, kakvu želimo i da kakvom moraju da teže u Evropi svih oni, koji žele iskreni i pravji mir.

DANAS SMO NA POČETKU OVOG DJELA: DANAS SMO DALI OKVIR I UTVRDILI OSNOVE NĀČELA, NA KOJIMA ĆE SE NAŠI ODNOŠI MOKRATI ODVIJATI SVE INTIMNIJE U FUDUCNOSTI. IMAMO ČVRSTU NĀJERU, DA UPUTIMO U OVOM SMIJU NAŠU POLITIKU.

uvjereni da će na ovom putu, koji je bio ukazan s velikom jasnovidnošću od Nikole Pešića i Benita Mussolinija, naši narodi ostvariti najčvršće i najatraktivije uslove međusobne budućnosti i medjusobnog napretka.

Vi ste, Gospodine pretdsjedniče, izvolili spomenuti moj lični udio u rezultatima do kojih smo danas došli. Stoga dozvolite, da ja spomenem koliko udjela u ovim rezultatima pripada vašim velikim odlikama državnika. Vašoj čvrstoj rješenosti i Vašoj istražnosti.

„Dopustite da podignem ovu čašu u čast Njegovog Veličanstva Kralja Petra II., u zdravlje Njegovog Kraljevskog Visočanstva Kneza Namjesnika Pavla i poštovanog Namjesništva, za napredak hrabrog jugoslovenskog naroda, kao i za ličnu sreću Vaše Ekscelencije i Vaše ljubazne supruge.“

IZMJENA TELEGRAMA IZMEDJU NJ. VEL. KRALJA ITALIJE I NJ. KR. VIS. KNEZA NAMJESNIKA PAVLA

POVODOM POTPISIVANJA POLITIČKOG SPORAZUMA

Njegovom Veličanstvu Kralju — Rim. U trenutku kada se potpisuje politički sporazum između Italije i Jugoslavije, kojim tako srećno započinje jedna nova era u odnosima naših dvaju susjednih naroda, želim da Vam uputim, Sire, Svoje najtoplijije želje za sreću Vašeg Veličanstva i za napredak Vaše zemlje.

PAVLE

Nj. Vel. Kralj Italije uputio je iz Pište svoj odgovor Nj. Kr. Vis. Knezu Namjesniku Pavlu. On glasi:

Njegovom Kraljevskom Visočanstvu Knezu Namjesniku — Beograd.

Srdačno zahvaljujem Vašem Kraljevskom Visočanstvu na ljubaznom telegramu i, sa Svoje strane, upućujem Svoje najiskrenije želje da ovaj sporazum, koji je sada potpisani, donese najveće koristi napretku naših dvaju naroda.

VITTORIO EMANUELE

Ratifikacija zaključenih sporazuma pred odlazak grofa Ciana u Rim

Pred odlazak grofa Ciana iz Beograda, izvršena je ratifikacija zaključenih sporazuma.

Ratifikacija se obavila na osnovu člana 65 Ustava koji glasi:

„Kralj zaključuje ugovore sa stranim državama, ali je za potvrdu tih ugovora potrebno prethodno odobrenje Narodnog pretdstavništva. Za potvrdu čisto političkih sporazuma nije potrebno prethodno odobrenje Narodnog pretdstavništva.“

Za ugovor, da tudi vojska posjedne zemlje Kraljevine ili da predje preko njega, potrebno je odobrenje Narodnog pretdstavništva.

Narodno pretdstavništvo može, kad to iziskuje državna potreba, odlukom unapred ovlastiti Ministarski savjet, da izda mjeru za neodolžnu primjenu predloženog ugovora.“

NEKI GLASOVI TALIJANSKE, STRANE I DOMAĆE ŠTAMPE O SPORAZUMU

Otiljamo sano nekoje odjeku u stranoj, domaćoj i talijanskoj štampi povodom zaključenja sporazuma između Italije i Jugoslavije. Ovo što piše Giovanni Maracchi u »Corriere istriano« donosimo, kao najkarakterističnije, na uvodnom mjestu. Ostalo donosimo u kraćim izvadcima.

PISANJE TALIJANSKE ŠTAMPE

Talijanska štampa, kao što se moglo očekivati, uznoси potpis sporazuma između Rim i Beograda kao dogadjaj od prvorazredne političke važnosti. Ne samo dopisnici talijanskih listova, koji su pratili grofa Ciana na njegovom putu u Beograd već i uredništva talijanskih listova pišu samo u superlativima. Njima se pridružuju dopisnici talijanskih novina u Berlinu i Beču, registrirajući pisanje njemačkih odnosno austrijskih listova. Iz drugih evropskih centara, u kojima je štampa pisala povoljno o sklopljenom sporazumu, dopisnici talijanskih novina ne propuštaju da to istaknu. Po svojoj dužnosti i dobivenim uputama, dopisnici talijanskih novina bilo je svaku riječ, koja je u prilog talijanskog gledišta. No treba priznati da dopisnici talijanskih novina nisu propustili upozoriti na kritične osvrte strane štampe, javljajući, naravno u izvadku ono, što misle, da je nužno obzirom na talijansku politiku i talijanske interese, te podvrgavajući oštroskritiči sve ono, što je protivno smjernicama Ducea. Do sada je talijanska štampa najnajzadovoljnija pisanjem jednog dijela pariske štampe, te nipošto ne krije to svoje nezadovoljstvo. Vodeći fašistički dnevnici osobito žestoko reagiraju na pisanje »Populaire« i uopće ljevičarske štampe u Parizu. »Corriere della Sera« karakterizira pisanje »Populaire« kao intrigantsko i pučkofrontaško te nasuprotni tom pisanju ističe odusevljene pozdrave i veoma tople komentare njemačke nacional-socijalističke štampe, koja bez iznimice slavi potpis talijansko-jugoslovenskog ugovora kao veoma važan politički dogadjaj. Čime će se posljedice doskora osjetiti u politici Srednje Europe i na Balkanu.

Talijanska štampa registrira također veoma simpatično pisanje beogradskih novina »Vremena«, »Pravde« i »Samoupravne zagrebačke«. »Novosti« o približenju odnosu potpisu sporazuma između Beograda i Rima.

Agenzia Stefani objavljuje izvještaj svog diplomatskog urednika o zaključenju talijansko-jugoslovenskog sporazuma. Urednik kaže, da preve začetke ovog sporazuma treba tražiti u milanskom govoru ministra pretdsjednika Mussolinija, pa dalje veli:

Beogradski sporazum otvara novu eru u životu dva naroda. Otsad su potpuno osigurani između Italije i Jugoslavije odnosni povjerenja, prijateljske saradnje i dobrog susjedstva. Osiguran je dug period spokojstva. Talijansko-jugoslovenska saradnja mirovorna je i beogradski sporazum ni u kom pogledu nije uperen ni protiv koje treće države. Izričito se predviđaju obvezne

PISANJE INOSTRANE ŠTAMPE

Donosimo samo pisanje neke vanjske štampe povodom tog dogadjaja

»Tempse piše: Položaj stvoren beogradskim sporazumima potvrdan je u toliko što ne nosi nikakve stete starim savezima i ugovorima Francusko-jugoslovenski savez. Mala antanta, Balkanski sporazum i dalje će postojati. Postoji samo jedan nov element: nestanak talijansko-jugoslovenske zategnutosti i opadanje nadžarskog revisionizma za cijelu jednu trećinu na Balkanu. To je jedna opasnost manje i jedna nadoviše. S druge strane diplomatski krugovi u Rima skloni su da beogradske sporazume smatraju kao polaznu točku, a ne kao posljednju stanicu. Vjeruje se jednom riječi da bi oni mogli olakšati zaključenje drugih sporazuma. Tim porodom treba podvuci da talijanski politički krugovi po svoi prilici tako ocjenjuju lojalnost država Male ante. Oni poznaju isto tako snagu rezolucije spajaju Prag, Beograd i Bukurešć sa Parizom. Bez sumnje zbog toga palata Chiggi ne pravi nikakvih rezervi u pogledu odnosa zemalja Male ante sa Francuskom. To je činjenica, koja zasluguje da budu u razmatranju.

»Talijanska vlada, kaže dalje »Tempse, priznala je prečudno svoj dosadašnji loš postupak sa hrvatskom i slovenskom manjinom, pa postoji nuda da će se taj postupak sada izmjeniti na bolje.«

»Prager Presses donosi u jednom telegramu svog berlinskog dopisnika odjek koji je Cianov posjet imao u Berlinu. Tu se kaže: Berlinški politički krugovi posmatraju posjet talijanskog ministra inostranih djela grofa Ciana Beogradu sa izvesnom ljubomorom. Poznato je da je Njemačka već godinama nastojala da u Jugoslaviju zauzeće prednje mjesto među velikim silama. Ako se i uzme da će naročito pričedna saradnja između Njemačke i Jugoslavije i dalje trajati, pak se talijansko-jugoslovensko zbljenje u glavnom prosudjuje sa gledište konkurenčije, a pošto se vidi da Italija u prvom redu dodušće traži dobar susjedski odnos u Jugoslaviji, ali da manifestira ulticajne tendencije koje je posljednje godine zanemarivala, ovdje se pregovori grofa Ciana prosudjuju mnogo trezije no što bi izgledalo prema pisanju njemačke štampe. Ta štampa govori ponovno o osovine Berlina-Rima i ona direktno piše o pregrupisanju dunavsko-balkanskog fronta.«

Londonški »Times« donosi članak u kome daje pregled položaja u srednjem i jugoistočnoj Evropi. Lao i u istočnom dijelu Sredozemnog Mora. U tom se članku između

Maracchi u »Corriere istriano« donosimo, kao najkarakterističnije, na uvodnom mjestu. Ostalo donosimo u kraćim izvadcima.

DOMAĆA ŠTAMPA O SPORAZUMU

Stampa u Jugoslaviji je tek donekle komentirala taj sporazum. Mnogi listovi su se ograničili na registriranje pisanja strane štampe.

Beogradsko »Vreme« piše na uvodnom mjestu, između ostalog:

»Ova poseta talijanskog državnika duboko laska ponosu naše prestonice i zemlje. Ona će istovremeno izazvati kod nas iskrenu radost, jer su svi izgledi da će doneti veliki preokret u političkim i privrednim odnosima naše Kraljevine i Kraljevine Italije.«

Taj preokret bio je davno željen od mnogih istinskih rodoljuba u obema zemljama, utoliko više što naša dva naroda nemaju nekakva teška i rđava nasledja iz zajedničke prošlosti. Sličnost njihovih borbi za nacionalno ujedinjenje i povoljni uslovi za jednu razgranatu privrednu saradnju mogu da budu spona u jednoj novoj i srećnijoj eri na Jadranu.

Prestonica Jugoslavije, pa i ceo naš narod, očekuju pretstavnika Kraljevine Italije g. grofa Ciana sa istinskom radošću uveren, da će ova poseta ostati zapisana u istoriji dva naroda kao datum, kojim je završen jedan nesrećan period nesrećnih odnosa u kojim počinju dani vedrije budućnosti.

Beogradsko »Pravda« između ostalog piše isto na uvodnom mjestu:

»Mi smo vazda bili za taj sporazum i za prijateljstvo, mi smo i danas za to, mi ćemo za to uvek biti. Jer, sblja, ako bi se tražili ozbiljni razlozi za neuglasnice između nas i našega zapadnog suseda, oni se ne bi mogli tako da nadju. Oba naša naroda imali su u prošlosti ne samo zajednička političke i nacionalne interese, već i tene kulturne veze. Zar Renesanso naša lepa primorska književnost nisu dokazi o tom? Zar oslobođenje našeg naroda ne liči na oslobođenje naroda Italijanskog? Zar nismo imali list »Pijement«? Zar italijanski ideolog oslobođenja Mazini, nije preporučio Italijanima da budu uvek u slozi sa južnim Slovenima? Zar Garibaldi nije slao brovjolice 1876 godine? Zar se naši vojnici nisu na Solunskom frontu borili rame uz rame sa italijanskim vojnicima? Ali, naši zajednički interesi nisu postojali samo u prošlosti, već oni postoje i u sadašnjosti. Naši ekonomski interesi uvek su išli ruku pod ruku, pa i danas Italija i Jugoslavija predstavljaju jednu jaku ekonomsku zajednicu. Privredni interes između Italije i Jugoslavije po sebi se upotpunjaju.«

Zagrebačke »Novosti« pišu na uvodnom mjestu:

»Sporazum koji je juče sklopljen i potписан između nas i Italije, bez sumnje ima veće i dublje značenje nego to obično biva kod ovakvih potpisa ugovora, koji baš nisu saveznički u pravom smislu riječi. To je ugovor o priznanju sadanjeg teritorijalnog stanja na kopnu i na moru, ugovor o nenađapanju za slučaj neizazvanog napada na treće strane, a jednak i obveza, da ne će u međusobnim sporovima pribjegavati oružju, nego ih rješavati mirnim sredstvima. Dalje obveze tu nema.«

Shvaćen tako taj sporazum i sa gledišta »lokalnih« interesa i sa gledišta »općeg« sigurno će naći na povoljan prijem i biti ocijenjen s onom lojalnošću s kojom smo se mi uvek odnosili spram faktora međunarodne politike.«

Zagrebački »Hrvatski Dnevnik« kaže:

»U prvoj točki beogradskog sporazuma ističe se doduše, da će obadvije države poštovati svoje zajedničke kopnene i pomorske granice, ali Italija nije tim ni suspendirala, a kamo li da bi se odrekla svojih nacionalnih revindikacija, kojih na ovoj strani i nema niti ih može imati. Lávornski »Il Telegrapho« to otvoreno priznaje. Mussolini je tumačio ovaj list — znao, da su aspiracije talijanskih iridentista na dalmatinsku Hrvatsku naivne i sentimentalne, pale je kao realista čekao, dok se i ovi elementi uvjere, da jedna zemlja, kao Italija, koja ima svjetsko-političke aspiracije, ne može gojiti sentimentalne uspomene na venecijansko vladanje u dalmatinskoj Hrvatskoj. Ustalom je poznato, da Venecija nikada nije svojatala dalmatinsku Hrvatsku po nekom nacionalnom principu. Danas, kada je Italija, kao velesila zabavljena drugim brigama, napose nakon aneksije abenskog carstva, koja je priznata beogradskim ugovorom, nije dalmatinskoj Hrvatskoj prijetila nikakva neposredna opasnost od talijanskih okupatorskih težnja. Stoga nam se priznaje línorskog lista o nacionalnom karakteru Dalmacije čini važnijim od petogodišnje garancije granica prema Italiji, jer te granice nisu bile ugrožene.«

Beogradsko »Samouprava«, glasilo JRZ, završava uvodni članak:

»Stvarnost je takodjer, da obim državama treba jedan dobar predah u miru, jedan granični mir, da bi mogle ustaložiti svoju unutrašnju pregnuću, urediti svoje kuće, onemogućiti akciju podzemlja i dati potudu našim privredama i našoj prosvjeti.«

Osim toga daju svoje komentare »Slovene«, sušačke »Primorske novine«, beogradski »Balkan«, glasilo studenata JRZ, »Slovenski Jug« itd., ali svi članci si uglasnom naličju.

Sedaj se pa zdi, da ta situacija ne bo trajala već u takim mjeri. Sporazum sicer ne srebuje nobene posebne klavzule u tem pogledu, kajti takšne klavzule bi bila u nasprođju s slastičem Italije u pogledu međunarodnih obvez tkočili se manjšinu in njihove zaštitice. Toda respektiranje pravice te manjšine je izrečeno vsebovano u izjavama grofa Ciana in v onih dr. Stojadinovića Izgleda da te izjave tvorile sestavni del sporazum podpisanih 25. marta.

Lojalna aplikacija teh obljub bo doprijeti da tega, da bo Italija deležna simpatijai najširih mas jugoslovenskoga naroda, simpatijai, katere pač mora ušavati velika nacija, velika po svoji slavni zgodovini in blesteći kulturni.«

Clanek je bil komentiran v glavnih angle

AUSTRIJSKI KOMENTAR IZJAVA GROFA CIANA

Bečki »Weltblatt« donosi na uvodnom mjestu članak pod naslovom »Unakrsna vatra« u kojemu se bavi tendencioznim vijestima u vezi sa konferencijom Male antante, koja se održava u Beogradu. Ovaj članak završava slijedećim riječima: »Nije zadaća Austrije da kontrolira jedinstvo Male antante niti da ga pomaže, ali Austrija nema niti razloga, da tendenciozne kombinacije uzima kao gotove činjenice. Austrija nema nikakve koristi od tuda da se podava varavim nadama prema kojima bi se ova konferencija kako je izjavio grof Ciano, mogla još proširiti u smislu želja tih manjina. Kako u obavještenim krugovima kažu, ugovor će obuhvaćati i ove točke: slovenskim i hrvatskim manjinama u Italiji ima se ponovno dozvoliti vlastito novinstvo; upotreba slovenskog i hrvatskog jezika ima ostati kod službe Božje i vjerskih obreda nesmetana; imadu se ponovno dozvoliti privatne škole i kulturna društva.«

ITALIJA PREMA GRCIMA NA DODEKANEZU

Zagrebački »Hrvatski Dnevnik« donosi 6. o. m. na uvodnom mjestu: »Kako javljaju turski i egipatski listovi, Italija je počela u istočnom dijelu Sredozemnog mora provoditi politiku, koja bi još više učvrstila odnose između Rima i Ankare. Isto tako ona nastoji dobiti sklonost Grčke. Kao što je poznato, ona je opozvala svojega dosadašnjeg guvernera na Dodekaneskim otocima. Novi guverner, bivši poslanik u Adis Abebi grof Vecchi, već je preuzeo dužnost. Njegov je prvi korak bio, da je na guvernerskoj palači izvjesio na talijanskom i grčkom jeziku proklamaciju, u kojoj je izričito naveo, da će prava grčkih stanovnika otoka biti u punoj mjeri poštivana, a činovnici, koji bi se o ta prava ogriješili, da će biti najstrožije kažnjeni.«

Kako se tvrdi, Italija će dodekaneškim Grcima dati potpunu slobodu na kulturnom polju, pa i školsku samoupravu. Samo se po sebi razumije, da ona to ne namjerava učiniti radi poštivanja nacionalnog principa, nego iz razloga, koji sežu u domenu njezinog nastojanja, da dobije prevlast u Sredozemlju. Kako će kasnije biti, drugo je pitanje. Razumljivo je, da su ove mјere u grčkim krugovima primljene s najvećim zadovoljstvom. Tvrđi se, da bi ova promjena talijanske taktike mogla bitno utjecati na razvoj budućih grčko-talijanskih odnosa. To je svakako značajan potez talijanske diplomacije, koji nije ostao nezapažen. Italija pokušava na ovaj način ojačati svoj položaj naročito prema Engleskoj, koja budno prati njezina nastojanja u Sredozemlju.«

ITALIJA CE I SA GRČKOM SKLOPITI SPORAZUM

Francuski listovi javljaju da bi u najskorije vrijeme imao uslijediti pakt između Italije i Grčke, prema uzoru pakta koji je sklopljen između Italije i Jugoslavije. Pregovori su već znatno napredovali, pa se očekuje da će grof Ciano ovih dana putovati i u Atenu.

Ujedno se piše da Ciano polazi i u Ankaru.

Osnivanje jugoslovensko-talijanskog kulturnog društva u Beogradu

Beograd, 31 III. — Poznati nacionalni radnik Marko Car te dr. Prohaska sa još nekolicinom svojih sumišljenika završili su akciju za osnivanje jugoslovensko-talijanskog kulturnog društva u Beogradu. Time u vezi je sinoć održan sastanak, pa je zaključeno, da se većeras održi konstituirajuća skupština ovog društva. Cilj je ovog društva promicanje kulturnih veza između Beograda i Rima, odnosno između Jugoslavije i Italije te što bolje međusobno upoznavanje.

Posjet dra Stojadinovića Rimu i sklapanje kulturne konvencije između Italije i Jugoslavije

Pariz, 31 III. — Pariska štampa potvrđuje vijesti, da će predsjednik jugoslovenske vlade g. dr. Stojadinović posjetiti Rim krajem aprila ove godine da vrati posjet talijanskom ministru vanjskih posala grofu Cianu. Tom prilikom bit će u Rimu potpisane nove kulturne i umjetničke konvencije između Italije i Jugoslavije a i drugim sporazumima bit će upotpunjeni sporazumi zaključeni 25. o. m. u Beogradu.

Tajna radiostanica u Italiji

Doznaće se da su talijanske službene vlasti ozbiljno zabrinute zbog stalnog djejanja potajne talijanske radiostanice na kratkim valovima. Talijanski antifašisti preko te tajne radio stanice iznose sadašnji položaj u Španjolskoj i demantiraju vijesti talijanskih novina. Tvrđi se u dobro obavještenim krugovima da su talijanske vlasti u posljednje vrijeme uhapsile oveći broj radioslušača.

Ta stanica daje vijesti svake večeri, navodno iz Milana i to u 22,45 sati na valu 28. Transmisija počinje sa »Internacionalem«, a svršava sa »Inno di Garibaldi«.

NAJVIŠE ODLIKOVANJE NJ. KR. VISOČANSTVA KNEZA NAMJESNIKA PAVLA

JUGOSLAVENSKO ODLIKOVANJE GROFA CIANA

Nj. Kr. Visočanstvo Knez Namjesnik Pavle odlikovao je grofa Galeazza Ciana, talijanskog ministra vanjskih poslova, ordenom Belog Orla I stepena.

ODLIKOVANJE GROFA VIOLE DI CAMPALTO

Prilikom svećane audijencije Nj. Kr. Vis. Knez Namjesnik blagoizvolio je predati Nj. E. grofu Guidu Violi di Campalto, specijalnom izaslaniku Nj. Vel. talijanskog Kralja, orden Jugoslovenske Krune 1 reda.

NJ. KR. VIS. KNEZ NAMJESNIK PAVLE Rodjak talijanskog kralja

Londonski listovi donose 31 marta izvještaj iz Rima prema kome je Njegoško Veličanstvo Kralj Italije odlikovao Njegoško Veličanstvo Kneza Namjesnika Pavla ordenom Presvetog Anuncijata. Listovi naročito ističu, da je to najveće odlikovanje Italije i da njegovi nosioci imaju pravo na naslov rođaka talijanskog Kralja.

TALIJANSKO ODLIKOVANJE G. DR. STOJADINOVICA

Talijanski ministar inostranih poslova grof Ciano predao je lično predsjedniku ministarskog savjeta i ministru inostranih poslova g. dr. Milanu M. Stojadinoviću visoko talijansko odličje ordena Santo Maurizio e Lazaro, prvog reda.

HITLER ČESTITA

Havas javlja iz Berlina: Povodom zaključenja beogradskog sporazuma g. Hitler je preko diplomatskih predstavnika izrazio svoja čestitanja Nj. Kr. Vis. Knezu-Namjesniku Pavlu od Jugoslavije i Nj. Vel. Kralju Italije. G. Hitler je tim povodom izjavio da ovaj novi sporazum pretstavlja značajan prilog održanju i učvršćivanju mira u Evropi.

JOS NEKOJI GLASOVI TALIJANSKE ŠTAMPE O SPORAZMU I NAŠEM NARODU U JULIJSKOJ KRAJINI

Čitava je talijanska štampa s najvećim entuzijazmom pisala o beogradskom sporazumu. Čitave stranice bile su posvećene sporazu i po prvi put se s talijanskim stranom o Jugoslaviji pisalo na način kakav se ranije nije mogao ni zamisliti. Bez ikakvih rezerva talijanska se štampa zanijela prijateljstvom s Jugoslavijom. Mi se nećemo osvrnat na sve te članke, jer kad bi ih hteli reproducirati ne bi nam dostačalo nekoliko brojeva našega lista. Želimo samo da zabilježimo ono što je u tim člancima najkarakterističnije u prvom redu s obzirom na jugoslavensku manjinu pod Italijom, a zatim s obzirom na novo držanje Italije prema Dalmaciji.

Velika korist i za Trst, Rijeku i čitav Jadran.

*

Riječka »La Vedetta d'Italia« donosi oduševljen članak o novim odnosima na Jadranu, a specijalno o Jugoslaviju pod Italijom i o Dalmaciji kaže ovo:

»Pitanje manjina, koje je sve do prije nekoliko godina izgledalo vrlo nezgodna nevralgična tačka, izgubilo je od svoje zategnutosti blagodareći neizbjježnom uticaju vremena, koje je odličan ljekar svih rana, bolova i sporova. Konačno se priznalo, da u cijeloj Evropi postoje više ili manje izbudljiva i neriješiva pitanja manjina, dok se svuda izmišljaju, traže i prihvataju formule razumnog prilagodjivanja. Od 1918. godine do danas zabilježena su skoro na svim evropskim granicama prijateljska rješenja, na bazi uzajamnog povjerenja između susjednih država. Uostalom nesumnjivo je, da će talijanske manjine u Dalmaciji i na ostrvima, i slavenske manjine u Julijskoj Krajini imati koristi od novog režima mira, pošto će dvije vlade izići u susret njihovim legitimnim željama, narodnim i privrednim potrebama.«

*

U vezi s dalmatinskim irendentizmom i pitanjem naše manjine poslije beogradskog sporazuma rimska »Tribuna« donosi uvodni članak Maurizia Maraviglie, koji kaže i ovo:

»Fašistička Italija prelazi preko tradicionalnih historijskih nesuglasica, učutkava stare sporove i želje za rivendikacijama, koje su se gajile iz pokoljenja u pokoljenje. Fašistička Italija stvorila je ili nastoji da stvari oko sebe ambijenat mira i uzajamnog povjerenja sa svim drugim narodima, sa kojima se u toku prošlosti sukobilila i sa kojima je imala otvorene sporove. Nije ostavila neriješena ova pitanja, pošto su stalno bila podgrevana nezadovoljstvom i pošto su pri najmanjem incidentu izazivala opasnost da se pretvore u glavne ili sporedne uzroke sukoba. Italija je voljela da sklopi poštene transakcije, koje su raspršile sve ostatke neraspoloženja i mržnje, da bi vratile i uspostavila srdačnu atmosferu međunarodne simpatije, pošto u svome zdravom realizmu uvijek smatra, da je bolje raditi na dobijanju novih izvora još neistraženih bogastava i moći nego gubiti vrijeme sa drugima oko raznih sporova iz prošlosti. Isto tako Italija je smatrala, da se često isplati neko odricanje, pa i u slučaju, ako to prestavlja žrtvu i bol sa čisto nacionalne tačke gledišta. Glavno je da se osigura jedno više, opće dobro i da se odbrani jedno univerzalne načelo, a to je jamstvo općeg mira i odbrana zajedničke evropske prosvjećenosti.«

Pošto je konačno postigla sporazum sa Jugoslavijom, za koju se činilo da mora da bude naš nepokolebljivi protivnik na Jadranu, Italija je ukinula sve mnogobrojne historijske ostatke, kojima je bio zasut njen politički teren. Sve to dokazuje da se usprkos tim preprekama mogu da izbjegnu eventualni međunarodni sukobi, ako postoli iskrena i čvrsta volja za mirom.«

Torinski list »La Stampa« je napisala. Ovaj rad biti će karakteriziran uzajamnim razumijevanjem, daleko od svih egoističnih težnja, Italija sada može s ponosom gledati kako se na Brenneru isto onako kao i na Snježniku više talijanska zastava kao znak mira za talijanske susjede. To je pravi mir, koji se osniva na prijateljstvu i uzajamnom poštovanju.

Direktor »Piccola« iz Trsta Dino Alessi apelira na stanovništvo Jadrana s jedne i druge obale, da sada porade i dokažu, kako je na Jadranu stvoren stalni mir i kako će oni medusobno suradjivati i više se neće podvajati. Iz ove suradnje nastati će

INTERNACIONALNA ŠTAMPA

I PITANJE NAŠE MANJINE U SPORAZUMU JUGOSLAVIJE I ITALIJE

Veliki njemački list »Frankfurter Zeitung«, od 28 marta, pod naslovom »Prave metode« donosi redakcijski komentar, u kome se kaže:

»Govorili smo već u jednom uvodnom članku o političkom značaju posjeti grofa Ciana Beogradu. Niko nije očekivao da ova posjeta može proteći bez rezultata. Ona je plod polaganog procesa približavanja. Međutim, kao i kod svih očekivanih događaja i ovde gotova činjenica čini još najjači utisak. U razgovorima između Rima i Beograda bilo je mnogo stvari, koje diraju u Živac, tako položaj dviju država u Evropi, pitanje slovenačke manjine i hrvatskih emigranata. Ne samo da nije predjeno preko ovih »neuralgičnih metoda«, već je o njima čak temeljito raspravljano. Mussolini je učinio ustupke koji su se pokazali vrlo plodni, pošto su time na drugoj strani otklonjene osjećajne smetnje protiv općeg sporazuma. Suštinu u ovome novom sporazumu pretstavlja osnovna realna politička misao, da susjedstvo pretstavlja najbolju bazu mira i da se ovo dobro susjedstvo može samo tako postići, ako se obustavi uzajamno bacanje kamenja u susjedov vrt.«

Mi nikako ne želimo da kažemo, da se osjećajne smetnje u domeni državne politike imaju smatrati stvarima, koje se mogu zapostaviti. Međutim one mogu stvoriti vrlo nejasna osjećajna stanja, koja se provode stvaralačkom razvoju velikog stil. Pogrešno je prieći preko njih sa hladnim državnim razlogom. Iako najviši državni interesi dolaze do izražaja u dobro shvaćenom državnom razlogu, to se ipak ne može nikada dogoditi, da nacionalno osjećanje ne ostane najdublja baza. Međutim ni međunarodni državni razlog ne može ne uzeti u obzir ovakve psihološke kompleks. Zbog toga izgleda gotovo kao naivnačija tačka beogradskog pakta, što je pitanje slavenske manjine odlučno uklonjeno. Možda će i u ostalim zemljama uvidjeti da se rđavim postupanjem prema manjinama samo pogoršava krisa, a ne rješava.«

Beogradski ugovor pretstavlja osnovu za razvoj političke saradnje između dviju jadranskih država. Ostvarenje ove saradnje zavisi, razumije se, u glavnom od toga, kako će biti rješena različita konkretna pitanja. Jasne su odredbe o hrvatskoj emigraciji u Italiji. Na osnovu četvrtog člana ugovora ona se više ne može trpjeti. Teže je pitanje jugoslovenske manjine u Italiji. Još nije poznato, koliko daleko u ovome pitanju idu talijanski ustupci. Govori se o tome, da će biti dozvoljena privatna nastava na slovenačkom i hrvatskom jeziku u osnovnim školama, ako to stanovništvo bude zahtijevalo. Osim toga treba da bude dozvoljena crkvena služba na slovenačkom jeziku i da se dozvoli izdavanje nepolitičkih knjiga i časopisa na ovome jeziku. Prema okolnostima to je mnogo, iako pripadnici slovenačke i hrvatske manjine nisu potpuno zadovoljni.«

Pariški dnevnik »Le Journal des Débats« piše:

»Ali, pakt juče potpisani osjetno se razlikuje od starog pakta. Između objih država utvrđena je i sada obaveza da se savjetuju u slučaju da njihovi interesi budu ugroženi. Jedna posebna klauzula okončava subverzivnu djelatnost ustaša na talijanskoj teritoriji. Ukratko govoreći, očito je da su pregovarači hteli da pruže prije jednu svečanu sankciju nego jednu sankciju djetotvornosti izravnjanju svojih sporova. Njihova uzdržljivost u toliko je shvatljivija što su razmijene pogleda, koje su izvršili, mogele ublažiti izvjesna različenja, ali ih nisu mogli otkloniti. G. Stojadinović mogao je postaviti po prvi put pitanje slavenskih manjina. Dok na francuskom tlu postoji 43 slovenačka društva, 600.000 istarskih Slovena nemaju ni škola, ni crkva, ni udruženja. Malo je vjerovatno da će se njihov položaj osjetno poboljšati. Ali je za beogradsku vladu uspjeh što su njeni sagovornici priznali mogućnost da pristupe takvom predmetu. Lakše se će doći do konkretnog rješenja u pogledu otsteta, koje zahtijevaju 3000 Dalmatinaca, optanata za Italiju.«

Njemački list »Germania« kaže u članku pod naslovom »Mir na Jadranu« i ovo:

»Novi ugovor priznanjem sadašnjih granica tupa antitalijansku oštricu francusko-jugoslovenskog saveza. Svojim ostalim odredbama jugoslovensko-talijanski sporazum pretstavlja potpuno rješavanje svih otvorenih pitanja, počevši od nenapadanja i konzultovanja, pa do nemiješanja i do zadovoljenja manjina.«

Londonski »Daily Telegraph« donosi 27 marta telegram svog beogradskog dopisnika, kojijavlja:

»Talijansko-jugoslovenski pakt izazvao je opće iznenadjenje opsegom političkih koncesija učinjenih Jugoslaviji, naročito u pitanju jugoslovenskih manjina.«

Londonski »Morning Post« od 27 marta donosi dopis iz Beograda, u kojem kaže:

»U dopunskom dijelu ugovora navode se odredbe u pogledu nacionalnih manjina u Italiji, i talijanske manjine u Jugoslaviji. U osnovnim školama učenje manjinskih jezika i opća nastava na tim jezicima bit će dozvoljena. Manjine će takodjer imati pravo da objavljaju knjige i časopise na svom jeziku.«

